

СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради
Буштинського ліцею №3
Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Адаптаційний цикл базового предметного навчання (5–6 класи)
2026/2027 навчальний рік*

1. Вступна частина: нормативно-правове підґрунтя та мета

Сучасний етап розвитку Нової української школи (НУШ) в адаптаційному циклі базової середньої освіти (5–6 класи) спрямований на забезпечення м'якого та психологічно комфортного переходу дитини від початкової ланки до предметного навчання. Особливе місце у цьому процесі належить державній мові як ключовому інструменту мислення, самовираження та соціалізації дитини. Оцінювання результатів вивчення української мови покликане не просто фіксувати рівень помилок, а підтримувати навчальний поступ учня, розвивати його комунікативну культуру, критичне мислення та впевненість у власних силах.

Цей нормативно-методичний документ розроблено на основі такої законодавчої бази України:

- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (мовно-літературна освітня галузь).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
- Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попович Т. Д.), рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 14 липня 2021 року № 795 у редакції наказу МОН від 10 жовтня 2023 року № 1226).

Мета розроблення критеріїв — упровадження дієвого, зрозумілого та прозорого інструментарію об'єктивного та розвивального оцінювання. Критерії спрямовані на те, щоб допомогти вчителю здійснювати регулярний моніторинг мовного й мовленнєвого розвитку підлітків, формувати адекватну самооцінку учнів та надавати якісний інформативний зворотний зв'язок батькам.

2. Основні принципи оцінювання у мовно-літературній галузі

Оцінювання результатів навчання з української мови базується на гуманістичних та компетентнісних засадах НУШ і керується такими ключовими принципами:

- **Комунікативно-діяльнісна спрямованість:** Першочергово оцінюються практичні вміння вільно спілкуватися, висловлювати думки, вести діалог, сприймати й аналізувати інформацію на слух чи письмово, а не просто механічне заучування граматичних класифікацій.
- **Пріоритет розвитку та особистого поступу:** Оцінювання вимірює динаміку особистих досягнень учня порівняно з його власними попередніми результатами. Позитивна динаміка правописної грамотності та культури мовлення заохочується й підтримується.
- **Конфіденційність:** Результати оцінювання є предметом індивідуальної комунікації між учителем, учнем та його батьками. Публічне обговорення оцінок чи помилок учнів перед усім класом є неприпустимим.
- **Справедливість та доброчесність:** Критерії оцінювання є відкритими й заздалегідь відомими учням. Формується нульова толерантність до академічного плагіату та списування, учні привчаються поважати авторське право під час створення есе, переказів чи проєктів.
- **Багатосуб'єктність (тріангуляція):** Процес оцінювання залучає не лише вчителя, а й самого учня (самовіддана рефлексія) та однолітків (взаємооцінювання під час роботи в парах, групових творчих завдань та рольових ігор).

3. Характеристика інтегрованих показників оцінювання

Відповідно до загальних критеріїв Наказу МОН № 722, оцінювання здійснюється на основі п'яти ключових інтегрованих показників навчальної та пізнавальної діяльності, адаптованих до вивчення української мови:

- **Когнітивні процеси:** Охоплюють знання мовної системи (лексикології, фонетики, граматики, синтаксису, орфографії та пунктуації), здатність розпізнавати мовні явища, аналізувати структуру тексту, розуміти тему, підтекст, головну думку, розрізняти факти й судження, критично оцінювати інформацію в медіатекстах.
- **Навчальна діяльність:** Передбачає володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності — аудіюванням (розумінням почутого), читанням (вголос, мовчки, аналізом художніх та наукових текстів), говорінням (діалогічним та монологічним мовленням, презентацією думок) та письмом (створенням власних письмових робіт, орфографічною й пунктуаційною правильністю диктантів, переказів, творів).
- **Рівень самостійності:** Відображає здатність учня працювати без покрокового керівництва вчителя — самостійно створювати й оформлювати висловлення, користуватися тлумачними, орфографічними, фразеологічними словниками, здійснювати самоконтроль та самостійно виправляти й редагувати власні помилки (рефакторинг тексту).
- **Комунікація та взаємодія:** Оцінює навички взаємодії в парах і групах при складанні й розігруванні діалогів, спільній розробці проєктів, дотриманні мовленнєвого етикету, толерантності у висловленні думок, умінні аргументовано дискутувати та дотримуватися етики цифрового спілкування (нетикету).
- **Частота вияву вмінь:** Оцінює стабільність, системність та автоматизованість мовних навичок у повсякденному житті — систематичне дотримання орфографічних, пунктуаційних та орфоепічних норм (наголошування, вимови) під час усного й письмового мовлення, а також стійке дотримання академічної доброчесності.

4. Таблиця критеріїв оцінювання результатів навчання за 12-бальною шкалою

Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність (аудіювання, читання, говоріння, письмо)	Рівень самостійності	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
1	Сприймає на слух окремі слова з допомогою вчителя; розрізняє базові поняття (звук, слово) за прямої підказки.	З допомогою вчителя копіює окремі літери або повторює найпростіші мовленнєві структури; припускається грубих змістових помилок.	Потребує постійного покрокового керівництва, зовнішнього контролю та підказок навіть у найпростіших діях.	Уникає мовленнєвої комунікації у класі, реагує на звернення однокласників чи вчителя лише за прямого спонукання.	Мовленнєві та орфографічні вміння виявляються в окремих випадках під постійним наглядом вчителя.
2	Розпізнає окремі букви, розділові знаки чи знайомі слова з допомогою вчителя; теоретичні відомості відтворює фрагментарно.	Списує окремі слова за шаблоном; намагається повторити почуте речення, робить численні лексичні та фонетичні помилки.	Долучається до написання чи читання простих слів тільки за безпосередньої участі вчителя.	Бере участь у розмові чи спільних мовних вправах лише з ініціативи вчителя; відповідає однослівно.	Правила безпеки спілкування та мовні норми виявляються епізодично, за умови постійного контролю дорослих.
3	Знає назви кількох базових понять (речення, текст, іменник); відповідає на прості закриті запитання з суттєвими помилками.	Виконує прості репродуктивні дії за зразком (списує короткий текст, підкреслює букви); у читанні припускається багатьох помилок.	Виконує окремі етапи завдань після детального індивідуального пояснення вчителя; потребує постійної підтримки.	Описує результат своєї роботи простими реченнями за шаблоном, але залишається пасивним у групових мовних іграх.	Застосовує правила переносу слів чи правопису великої літери непослідовно й нестабільно.
4	Відтворює правила правопису та будови речення в межах вивченого; знаходить готові мовні правила у підручнику.	Виконує типові репродуктивні практичні завдання за алгоритмом (вставляє пропущені літери, визначає закінчення за зразком).	Працює над мовними вправами за постійної підтримки вчителя; виконує свою частину роботи у парі з допомогою партнера.	Долучається до спільного обговорення чи складання тексту в групі за ініціативою інших; реагує на запитання формально.	Демонструє базову грамотність епізодично (наприклад, тільки у тренувальних вправах, де вказано конкретне правило).
5	Застосовує базові знання (про будову слова, лексичне значення, фонетичні явища) для вирішення стандартних вправ за зразком.	Виконує репродуктивні завдання за інструкційною карткою (групує слова за частинами мови, пише простий переказ за планом).	Працює самостійно лише на окремих етапах уроку; виконує спільне завдання (складання діалогу) з	Підтримує діалог у спільних рольових іграх, ініційований іншими; висловлює прості думки щодо почутого чи	Періодично дотримується орфоепічних та орфографічних норм, але часто припускається помилок у вільних

			частковою допомогою однокласників.	прочитаного.	висловлюваннях.
6	Пояснює призначення вивчених правил правопису (наприклад, префіксів пре-, при-, чергування звуків); формулює уточнювальні запитання.	Виконує частково-пошукові завдання (знаходить та виправляє помилки у наданому реченні, добирає синоніми за словником).	Працює над мовними завданнями під керівництвом вчителя; самостійно виконує типові вправи у знайомих ситуаціях за зразком.	Виявляє готовність до взаємодії та складання діалогів, бере участь в обговоренні мовних проєктів, проте діє пасивно.	Регулярно дотримується базових правил правопису у вправах підручника, але в творчих роботах грамотність суттєво знижується.
7	Самостійно аналізує прочитаний текст, визначає його тему та головну думку, перетворює інформацію в інший вид (складає простий план).	Самостійно створює невеликі тексти за планом (опис тварини, лист другові), розпізнає та виправляє помилки відомим способом.	Виконує завдання без сторонньої допомоги за узгодженим алгоритмом; конструктивно співпрацює в парі під час мовленнєвих вправ.	Долучається до комунікації (зокрема в цифрових середовищах) переважно з ініціативи інших, аргументує вибір мовних засобів.	Стабільно й правильно дотримується вивчених правил орфографії та пунктуації в типових ситуаціях (диктанти, вправи).
8	Порівнює та зіставляє за заданою ознакою мовні явища (відмінювання іменників, вживання однозначних та багатозначних слів).	Успішно виконує комплексні роботи (детальний переказ тексту з елементами опису предмета; фонетичний чи синтаксичний аналіз).	Самостійно планує послідовність написання твору чи виконання проєкту; активно й злагоджено працює у команді.	Долучається до обговорення мовних питань, ініціює діалог, сприймає конструктивну критику щодо своїх висловлювань.	Систематично охайно оформлює письмові роботи, веде зошит, дотримується базових орфоепічних норм у щоденному усному мовленні.
9	Критично аналізує інформацію з джерел, оцінює її достовірність (фактчекінг у медіатекстах), структурує текст за абзацами.	Творчо застосовує мовні інструменти у нових умовах (пише есе на дискусійну тему, редагує текст із різними типами помилок).	Працює автономно над нетиповими завданнями; самостійно визначає тему, ідею та засоби реалізації власного висловлення.	Активно взаємодіє в класі та цифрових навчальних спільнотах; аргументує свій вибір мовних засобів, підтримує толерантну дискусію.	Стабільно демонструє високу мовленнєву культуру, зразкове дотримання етикету та правопису в різних комунікативних ситуаціях.
10	Аналізує мовні явища в їхньому взаємозв'язку (міжпредметні зв'язки); самостійно будує складні	Виконує складні творчі й дослідницькі завдання (створює відеорекомендацію, постер чи рекламний текст про культуру мовлення).	Повна самоорганізація під час індивідуальних робіт; успішно редагує власні й чужі тексти,	Вільно веде дискусію на мовознавчі та суспільні теми; ініціює командну роботу під час мовленнєвих	Оптимізує свою діяльність; використовує словники різних типів (орфографічний, тлумачний,

	інформаційні моделі тексту (концепт-карти).		усуваючи граматичні й стилістичні огріхи.	проектів, виступає лідером.	фразеологічний) для самоконтролю.
11	Критично оцінює й верифікує почуту чи прочитану інформацію за самостійно розробленими критеріями; виявляє мовні маніпуляції в медіа.	Створює оригінальні мовленнєві продукти високої складності (есе-роздум про мову з використанням риторичних фігур).	Планує, організовує та коригує командну роботу в спільному схарактерному середовищі; вдосконалює загальну стилістику текстів.	Активно ініціює професійну/навчальну комунікацію, надає якісний, толерантний та конструктивний фідбек однокласникам.	Демонструє стійкі звички академічної доброчесності (правильне цитування, обов'язкове посилання на джерела, відсутність плагіату).
12	Здійснює комплексний порівняльний аналіз великих обсягів текстової інформації; прогнозує вплив вибору мовних засобів на аудиторію.	Проводить повний цикл розробки інтегрованого мовного проекту (від збору лексичних помилок у мережі до створення відео чи блогу).	Повна автономність у реалізації складних мовних проєктів; усвідомлено діє в нестандартних чи екстремальних комунікативних ситуаціях.	Виступає експертом та лідером у команді; надає конструктивний зворотний зв'язок (колег-ревію текстів, взаєморецензування робіт).	Стабільно та творчо застосовує навички культури мовлення, що стали невід'ємною частиною особистого життя та ціннісним орієнтиром.

5. Предметна конкретизація об'єктів оцінювання

• Сприймання усної інформації на слух (аудіювання) та усна взаємодія:

Оцінюється здатність учня уважно слухати монологічні й діалогічні висловлення, повністю або вибірково розуміти зміст почутого повідомлення, визначати ключові слова, тему й основну думку у почутому. Учень має вміти розрізняти факти, судження та аргументи, виявляти прихований зміст, визначати надійність джерел інформації. Важливою складовою є усна взаємодія — дотримання етикету під час діалогу, доречний добір вербальних і невербальних засобів спілкування.

• Письмове сприймання / читання текстів різних типів, стилів і жанрів:

Оцінюється вміння учня читати тексти різних стилів і жанрів (художнього, офіційно-ділового, розмовного тощо) у різний спосіб (оглядово, вибірково, мовчки, вголос) відповідно до мети читання. Учень повинен характеризувати порушені в тексті проблеми, знаходити нову й відому інформацію, формулювати висновки на основі аналізу тексту, інтерпретувати складні текстові елементи, порівнювати тексти щодо наявності спільного й відмінного, розрізняти факти від маніпуляцій та емоційних суджень.

• Усне висловлювання / говоріння та презентація:

Оцінюється вміння самостійно будувати логічні, послідовні й емоційно виразні монологічні висловлення (описи, роздуми), докладно або стисло переказувати тексти художнього та науково-популярного стилів, аргументувати власні почуття, враження та позицію. Сюди ж відноситься вміння презентувати результати індивідуальних і групових мовних проєктів (створення буклетів, рекомендацій, постерів, слайдів) перед аудиторією.

• Письмове висловлювання / письмо та письмова взаємодія:

Оцінюється орфографічна й пунктуаційна правильність письмових робіт учня (диктантів, переказів, творів), правильність вибору лексичних і граматичних засобів. Учень має самостійно створювати письмові тексти різних типів, стилів і жанрів (есе, листи, описи приміщення чи тварини, оголошення), редагувати власні й чужі тексти

для усунення помилок, а також етично й безпечно взаємодіяти з іншими в цифровому навчальному середовищі (писати повідомлення на форумах чи чатах спільної роботи).

6. Особливості застосування критеріїв в адаптаційному циклі (5–6 класи)

Процес оцінювання в 5–6 класах має виражений перехідний та адаптаційний характер, враховуючи психофізіологічні особливості учнів при переході з початкової ланки:

- М'який перехід та формувальний пріоритет: На перших етапах 5 класу особливий акцент робиться на формувальному оцінюванні. Поточні оцінки супроводжуються вербальним коментарем учителя, який вказує на досягнення учня і дає конкретні поради щодо подолання труднощів. Поточні та тематичні оцінки не повинні демотивувати дитину, а мають підтримувати її прагнення говорити й писати краще.
- Мовний портфоліо учня (Language Portfolio): Накопичення оцінок відбувається через різноманітні види діяльності. Рекомендується вести індивідуальне мовне портфоліо, де зберігаються найкращі творчі роботи учня (есе, листи, опис тварини, проєкти), а також аркуші самооцінювання та рефлексивні картки.
- Оцінювання правописних навичок у контексті: Грамотність учня оцінюється не лише за сухим підрахунком помилок у диктантах, а й умінню дитини самостійно перевірити свій текст (редагування). Якщо учень самостійно виявив та виправив орфограму чи пунктограму, це вважається позитивним показником його навчального поступу (дебагінг тексту) і не знижує оцінку.
- Трикутник оцінювання: Для всебічної та об'єктивної оцінки під час мовних проєктів та рольових ігор застосовується формула: 40% — оцінка вчителя, 40% — самооцінювання учня (на основі рефлексивних карток за чіткими критеріями), 20% — взаємооцінювання однокласників (оцінювання командної взаємодії).
- Академічна свобода та гнучкість вчителя: Вчитель має академічне право обирати форми контрольних робіт (тести, диктант, усний переказ, комбінована робота).

7. Нормативні джерела

- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами від 29.06.2026 № 1001).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
- Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попович Т. Д.; рекомендована наказом МОН від 14.07.2021 № 795 у редакції наказу МОН від 10.10.2023 № 1226).
- Освітня програма Бурштинського ліцею №3 на 2026/2027 навчальний рік.